

Malý český člověk a jeho svět. Z dějin české populární kultury

Jakub Machek

Čtvrtek 15:50, místnost 409 na hlavní budově

V centru pozornosti bude česká populární kultura pojímaná jako každodenní kultura širokých vrstev. Převážně seminárně vedený kurz proto poskytne studentům přehled základních koncepcí využitelných pro studium fenoménu spolu s přehledem základních vývojových změn a nabídne jednotlivá témata zpracovaná v literatuře či na zpracování čekající. Půjde tedy o otevřený seminář ohledávající teoretické i praktické možnosti výzkumu role populární kultury v české a československé společnosti převážně 20. století. Zaměří se jak na žitou kulturou a kulturní praktiky tak kulturní texty a jejich tvůrčí využití v každodenním životě. Účastníci kurzu by se měli seznámit s přístupy kulturních studií, zamyslet se nad možnostmi jejich využití v středoevropském prostředí a pokusit se je aplikovat na konkrétní fenomény české populární kultury. Konkrétní výběr studovaných témat bude přizpůsoben zájmu účastníků.

Ze strany studentů se očekává aktivní přístup ve formě diskuze nad čtenými texty a prezentace k jednomu z témat. Na zápočet či zkoušku též vypracování krátké analýzy vybraného produktu české populární kultury.

Témata seminářů:

1. Úvodní informace o kurzu, seznámení s průběhem, požadavky a atestacemi.
2. Populární kultura, společnost a její výzkum. Představení základních konceptů.
3. Role populární kultury ve společnosti a její recepce.
4. Boj s populární kulturou v první polovině 20. století.
5. Využívání populární kultury v druhé polovině 20. století.

Témata k výběru:

- Počátky české populární kultury – z venkovana měšťanem a občanem
- Raný kinematograf - od varietní zábavy po boj o dítě
- *Meziválečné utopické romány – národ a kolektiv*
- Dívčí a erotická literatura v desátých až třicátých letech – populární kultura zdánlivě neideologická
- Dechová hudba – fenomén české hudební tradice
- Tramping jako česká subkultura
- Nástup zvuku - rozhlas a zvukový film
- Filmová tvorba 40. a 50. let – od skryté propagandy po otevřenou
- Semiotika budovatelské kultury
- *Proměny žánru hudebních filmů pro mládež*
- Spartakiáda
- Konzumní kultura a hudební festivaly v 60. letech
- Normalizační hegemonie – útek do soukromí a televizní seriály
- *Maskulinní a femininní vzorce života za socialismu*
- Hrdinové normalizace a komunální satira
- Domácí umění – kutilství jako lidová kultura normalizace.

- Semiotika kinematografie 80. let - Vesničko má středisková a Slunce, seno, jahody
- Moderní lidová kultura – městské legendy
- Subkultury pozdního socialismu a raného kapitalismu
- Média v transformaci. Exploatační filmy, černá kronika a erotika
- Stereotypy a xenofobie v populární kultuře
- Porevoluční telenovely a gender
- Trampové, vojíni a děti - etnografie subkultur
- Zobrazování nerovností a hodnotová poselství v časopisech pro děti a mládež

Literatura:

Lenka BÁLINTOVÁ. Bratislavská lýra v kultúrno-politickom kontexte šesťdesiatych rokov 20. storočia. Historický časopis Historického ústavu Slovenskej akadémie vied 2004, 52, č. 1, s. 67-86.

Iva BASLAROVÁ. Divačka „růžové knihovny“: „U sci-fi žehlím, u Růžovky si sednu, ani se nehnu.“ Preference postav na základě genderového vztahování se publika Ordinance v růžové zahradě. Mediální studia 2014, č.1, s. 37-59.

Ivo BAYER, Jitka KOLÁŘOVÁ, Marta KOLÁŘOVÁ a Martin VÁVRA. Zobrazování nerovností a hodnotová poselství v časopisech pro děti a mládež na příkladu časopisu Bravo. Sociologické studie 9: 9.

Petr A. BÍLEK – Blanka ČINÁTLOVÁ (ed.). *Tesilová kavalérie. Popkulturní obrazy normalizace*. Praha, Příbram 2010.

Paulina BREN. *Zelinář a jeho televize*. Praha 2013.

Lenka ČÁBELOVÁ. *Radiojournal: rozhlasové vysílání v Čechách a na Moravě v letech 1923-1939*. Praha 2003.

Blanka a Kamil ČINÁTLOVI. Zeman - Rudý gentleman. In: Petr A. BÍLEK (ed.). *James Bond a major Zeman: Ideologizující vzorce vyprávění*. Praha 2007.

Ondřej DANIEL - Tomáš KAVKA - Jakub MACHEK (ed.). *Populární kultura v českém prostoru*. Praha 2013.

John FISKE. *Understanding Popular Culture*. London 1992.

Jiří FLÍGL. New Yorku a Libni zdaleka se vyhni / Exploatační tendence v české porevoluční kinematografii. Cinepur. 2010.

Martin FRANC. Coca-Cola je zde!: aneb Konzumní společnost v Československu?. In: Oldřich Tůma, Markéta Devátá (Ed.): 1968 : Pražské jaro 1968 : občanská společnost, média, přenos politických a kulturních procesů. Praha 2011.

Adéla GJURIČOVÁ: Revoluce odkládá sametový háv: Erotika a nahé tělo v českém veřejném prostoru po roce 1989. In: Dějiny a současnost, 2013, r. 33, č. 11, s. 40-43.

Ladislav HOLÝ. *Malý český člověk a skvělý český národ. Národní identita a postkomunistická transformace společnosti*. Praha 2001.

Jiří HOMOLÁČ. *A ta černá kronika!*. Brno 1998.

Jiří HOMOLÁČ. *Internetové diskuse o cikánech a Romech*. Praha 2009.

Ivan KLIMEŠ. *Kinematograf!* Praha 2013.

Pavel JANÁČEK. *Literární brak. Operace vyloučení, operace nahrazení 1938- 1951*. Brno 2004.

- Petr JANEČEK (ed.). *Folklor atomového věku. Kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*. Národní muzeum 2011.
- Petr JANEČEK. „Městské legendy“ na pomezí oborů. Antropologický, folkloristický nebo sociologický diskurs? [online]. AntropoWEBZIN 2009/1.
- Petr JANEČEK. Současné pověsti a jejich výzkum v moderní folkloristice. *Český lid/Etnologický časopis* 94/3, 2007, s. 305–322.
- Veronika KONOPÁSKOVÁ. *Dechová hudba v současnosti – performance, funkce, recepce*, diplomová práce, FF UK 2013.
- Josef KOTEK. *Dějiny české populární hudby a zpěvu. 1918-1968*. Praha, 1998.
- Vladimír MACURA. *Šťastný věk*. Praha 2008.
- G. D. MEENAKSHI - D. M. KELLNER (ed.). *Media and Cultural Studies. KeyWorks*. Malden, MA, Oxford, Carlton 2001.
- Dagmar MOCNÁ. *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha 1996.
- Martin ŠKABRAHA. Ty naše vesničky české. In: SALON, Právo, 31.12.2012.
- Martin ŠRAJER. *Obraz české společnosti v normalizačních komediích Petra Schulhoffa*. Diplomová práce. Univerzita Karlova 2014
- Irena REIFOVÁ. Kryty moci a úkryty před mocí. In: J. Končelík et al. *Konsolidace podnikání a vládnutí v České republice a Evropské unii. II, Sociologie, prognostika a správa, média*. Praha 2002, s. 354-371.
- Irena REIFOVÁ. *Synové a dcery Jakuba skláře II. Příběh opravdového člověka*. Praha 2006.
- Petr ROUBAL. Jak ochutnat komunistický ráj: Dvojí tvář československých spartakiád. *Dějiny a současnost* 2006/6.
- Petr ROUBAL. *Tělo národa: Československé spartakiády z pohledu genderu*.
- Vít SCHMARC. *Zem ocele a lyr. Subjekty a ideologie v kultuře českého stalinismu /1948–1953/*. Disertační práce. Univerzita Karlova 2012.
- John STOREY. *Cultural Theory and Popular Culture. An Introduction*. Harlow 2001.
- Petr SZCZEPANIK. *Konzervy se slovy: počátky zvukového filmu a česká mediální kultura 30. let*. Brno 2009.
- Tony THWAITES - Lloyd DAVIS - Warwick MULES. *Introducing cultural and media studies. A semiotic approach*. Houndmills, 2002.
- Lubomír TYLLNER. Dechovka, aneb mezi folklorem, tradicí a kýčem. In *Lidová kultura v kulturním vývoji České republiky (1918 - 1998)*. Strážnice 1999, s. 36-44.
- Ivan VODOCHODSKÝ. Patriarchát na socialistický způsob. K genderovému řádu státního socialismu [online]. *Gender online* 2008.
- Nathaniel D. WOOD. Urban self-identification in East Central Europe before the Great War. The case of Cracow. In: *East Central Europe/ L'Europe du Centre* 33, 2006, s. 11–31.